

Fra Vjeko Vrčić

SVEĆENIČKA NOŠNJA

Kod suvremenog čovjeka izčezava na javi nošnja uniforme. Ljudi vole da se oblače po vlastitom ukusu. Uniforma ih sputava. Tjera u određenu kolotečinu. Današnji čovjek traži i želi slobodu. Radi toga izbjegava uniformu. Danas rijetko viđamo na javi uniformirane ljude. Službena lica redovito nose uniformu samo na službenim mjestima. Privatno na javi pojavljuju se različito odjeveni.

Kod svećenika se opaža ista pojava. I on izbjegava uniformu. Redovito je to iz istih razloga koji vode i ostale ljude. Svećenik iz provincije čitav dan je šetao po Zagrebu. Sreo je jednog svećenika u kolaru i jednog fratra u habitu pred samom katedralom. Svećenik, koji je bio tri dana u Lurdu, doživio je nešto slično. U tom velikom svetištu, koje odiše samom molitvom i vjerom, sreo je vrlo malo svećenika u uniformi. Vidio je tri fratra u habitima, jednog biskupa u biskupskoj odori i nekoliko ostalih svećenika. Mnogo ih je sreo u crnim odijelima s križićem na reveru. Samo u ranim jutarnjim satima moglo se zapaziti veći broj uniformiranih svećenika koji su žurili na jutarnje bogoslužje prema svetištu. Ne bi bilo zgoroga da se malco pozabavimo tim pitanjem.

Prošasta vremena

Splitski biskup Filip Nakić 6. prosinca 1903, pod br. 4157, izdao je »Odluku« o svećeničkoj nošnji. Tu piše: »Osobe, kojima na osobiti način stoji na srcu ugled i dobar glas svećenstva, žalosnim srcem potužiše se kako se je nedavno zamjeralo svećeniku — župniku naše biskupije koji je učestvovao svečanom sprovodu u župi druge biskupije bez talara jer toga dakako ne viđa pučanstvo u svojoj župi. Svi drugi svećenici, koji su učestvovali, bili su odjeveni kako se pristoji, i kako naređuju crkveni propisi.

Nažalost nije ovo usamljeni slučaj. Sličnih tužaba primio je više puta pišući sa više strana biskupije te veoma žali jer je to na veliku štetu uvažanja svetih čina, ugleda svećeničkog i nabožnosti vjernika — da se nerijetko dogodi, kako svećenik bez talara ili obavlja sprovod, ili sluša sv. ispovijedi, ili vrši druge bogoštovne čine i ne žaca se stupiti na oltar.

Da to škodno upliva na duh istoga svećenika i na čuvstva prisutnih vjernika, te ima štetnih posljedica, jasno je i očito. Stoga sv. Crkva ne prestano ponavlja svećenicima svoju želju i naredbu uopće glede nošenja talara...«

U Odluci spominje kako su svi biskupi »naše Pokrajine« 1891. god. izdali zajedničke naredbe glede nošnje klera. Ističe da se te odluke tiskaju svake godine u Direktoriumu.

On sam u Odluci naređuje:

»Ni jedan svećenik ne smije obaviti sprovod bez talara, kao što također ne smije pozvati na sprovod bližnje župnike nego pod uvjetom da sa sobom donesu talar i da s talarom i košuljicom učestvuju u službi.

Zabranjuje svećenicima - župnicima, sub gravi praecepto obedientiae, da ne smidu ispovijedati ako nisu odjeveni u talaru. Imadu se smatrati kao bez jurisdikcije svi svećenici koji bi ispovijedali bez talara.«

Današnje vrijeme

Splitski nadbiskup dr. Frane Franić 12. srpnja 1976, pod br. 1888, izdao je okružnicu »Svećenička nošnja«. U prvoj točki iznosi pismo sv. Kongregacije za biskupe koje je izdato 21. siječnja 1976., a radi o svećeničkoj nošnji. Tu piše:

»Svećenička nošnja nije predmet, koji spada ni na dogmatske, ni na moralne istine, bilo objavljenog, bilo naravnog reda. To spada u crkvenu disciplinu. Disciplina je krepost koja uređuje naše vanjsko ponašanje da bude u skladu s nutarnjim čovjekovim životom i da vanjsko ponašanje pomaže držanju i promicanju toga života. Bez rada i discipline nema ni osobnog, ni društvenog napretka. Pogotovo to vrijedi za božanski i crkveni čovjekov osobni i društveni život. Dok je čovjek na ovoj zemlji, red i disciplina su potrebni, kao što je potreban auktoritet i zakon za održanje i promicanje ljubavi . . . Disciplina je, dakle, krepost koja nam je potrebna da održimo i unaprijedimo kraljevstvo Božje u nama, u Crkvi i u svijetu«.

Dalje ističe da je Drugi vatikanski sabor nazvao Crkvu »općim sakramentom spasenja«. Vidljivost Crkve je i u njezinu svećenstvu. Ona mora imati svoju znakovitost koja se mijenjala prema vremenima i kulturama. Naše vrijeme, sa svojom novom urbano-industrijskom kulturom, traži takve promjene. Crkva u tom želi ići skupa s vremenom pa donosi potrebne reforme u svojim obredima. *U njih spada reforma liturgijskog i izvanliturgijskog odijela crkvenih službenika.*

U tim reformama, piše nadbiskup, ići će se naprijed, uvijek u skladu s vremenom i s božanskim poslanjem Crkve. Ističe: *nipošto se ne može odobriti radikalna sekularizacija i anonimnost u odijevanju liturgijskom i izvanliturgijskom svećenikâ, redovnikâ i redovnica jer ako u ikome, to u svojim svećenicima i redovnicima i redovnicama Crkva želi sačuvati jasnu vidljivu znakovitost u ovom svijetu kao opći sakrament spasenja.*

Nabiskup određuje:

a) Vanjski svećenici nosit će crni talar, kada dijele sakramente, osim ako su obukli albu koja služi namjesto talara. Oblačenje kote bez talara najstrože je zabranjeno jer je nedolično.

b) Dok svećenik vrši bilo koju pastoralnu službu, kao što su predavanja vjeronaučne obuke, vjerskih konferencija, predavanja u katoličkim školama, svećenik mora nositi svećenički klergyman.

c) Svećenički klergyman je redovito svećeničko odijelo koje svećenik mora nositi uvijek, kada traži građanska uljudnost od svjetovnjaka da nosi svoje potpuno građansko odijelo s kravatom. U ostalim prigodama, zbog športa ili drugih opravdanih razloga, a ti mogu biti i pastoralni, svećenik može biti oslobođen da nosi klergyman.

d) Svećenički klergyman se sastoji od građanskog odijela tamnije boje, crne prsnice, koja pokriva košulju, i kolara koji stoji iznad prsnice.

Provincijal splitske franjevačke provincije Presv. Otkupitelja dr. Stjepan Vučemilo, pod br. 01-95/77, izdao je okružnicu pod naslovom »Redovničko odijelo«. Na početku ističe: »To je danas vrlo težak problem u svim redovničkim zajednicama, kao i u Crkvi općenito.«

Tu piše: »Istina je, doduše, da je Crkva, pritisnuta uvjetima današnjeg načina života, popustila od nekadašnje strogosti u pogledu nošenja posebnog kleričkog i redovničkog odijela, *ali to ne znači da je kleričko i redovničko odijelo danas odbačeno. Naprotiv, ono i danas mora postojati kao znak posvećenja u Crkvi.* Ono, u čemu se popustilo, sastoji se u tome da se dosadašnje klerička i redovnička odijela mogu zamijeniti sa jednostavnijim odijelima koja više odgovaraju zahtjevima života i današnjim prilikama.

Na taj način, npr. govori o redovničkom odijelu dekret II vatikanskog sabora o prilagođenoj obnovi redovničkog života (Perfectae caritatis) riječima: »Redovničko odijelo, jer je znak posvećenja, neka je jednostavno i čedno, istovremeno siromašno i dolično; neka odgovara zahtjevima zdravlja i prilikama vremena i mjesta i neka bude prilagođeno potrebama službe. Neka se zato promijeni odijelo i muških i ženskih redova koje nije u skladu s propisima« (PC, 17).

Provincijal ističe da su u Franjevačkom redu vođene duge rasprave o redovničkom odijevanju. Donosi rezultate svega toga koji su sistematizirani u Gen. konstitucijama. Iz tog se vidi *da je habit i dalje redovničko odijelo* ali se njegova upotreba može prilagođavati posebnim okolnostima. Drugim riječima, u određenim slučajevima, može ga se zamijeniti s kojim drugim odijelom koje odredi provincijski definatorij.

Provincijal dalje iznosi obrede, sadržane u Statutima Provincije, a odnose se na redovničko odijevanje. Tu stoji:

a) Habit treba nositi u crkvi, u kući i prigodom pastoralnih dužnosti.

b) Izvan tih slučajeva dozvoljeno je nositi jednolično građansko odijelo kestenjaste boje s franjevačkim klergymanom. Taj se sastoji od komada platna kestenjaste boje koji se stavlja na prsa i kolara košulje bijele boje koji se prebacuje preko platna.

c) Braća, s obzirom na odjeću i obuću, moraju voditi računa o siromaštvu i jednostavnosti redovničkog staleža.

Provincijal zaključuje: »Sve to nije samo zahtjev našeg zakonodavstva, nego je i hitna potreba ozbiljnosti koja mora resiti Bogu posvećene osobe, a to traže i mjesni Ordinariji koji su u ovoj stvari nadležni i nad nama redovnicima kad se nalazimo izvan redovničke kuće.«

Stvarnost

Bio je sprovod u kojem je sudjelovalo preko dvadeset svećenika. Na čelu povorke bio je stariji svećenik. Čekajući polazak, okrenuo se i rekao: »Kako smo različito obučeni, tako smo različni u sebi!« Imao je pravo. Svatko je od prisutnih obukao odijelo prema svojem ukus. Taj je stvorila njegova psiha. *Bilo je tu svećenika odjevenih točno prema propisima, bilo ih je u ozbiljnim tamnijim civilnim odijelima a bilo i takvih čija odjeća ni malo ne bi pristajala ozbiljnom intelektualcu.* Prema redovitoj nošnji mogli bismo danas svećenike podijeliti na te tri grupe.

a) Došao vjernik čestitati Božić u župsku kuću. Našao je tu domaćina i nekoliko mladih svećenika. Razdragao se došljak. Drago mu svećeničko društvo. Poveo se razgovor o svim životnim pitanjima Crkve. I on je dobro upućen u sva crkvena zbivanja. Govorilo se i o svećenstvu. Rekao je: »Neka oprostite mladi svećenici što ću biti smion i nešto ustvrditi. Poštiven našeg domaćina jer uvijek nosi na sebi vanjsko obilježje svojeg staleža. Nije mu teško i ne stidi ga se. Možete mi, mlada gospodo, zamjeriti ali kod mene je tako!«

Slično misli o svećeničkoj nošnji većina naših vjernika. Srednja i starija generacija skoro stopostotno je takvog mišljenja. Djeca se iz kršćanskih obitelji vesele kad vide »svog velečasnog« u njegovoj uniformi. Uniforma ga razlikuje od oca, brata, susjeda i čini ga djeci nečim dužnim posebnog poštovanja. To osjećaju uniformirani svećenici koji se s djecom sretaju. Usklađena kršćanska mladost istog je mišljenja. Poimlju svećenika u njegovoj potpunosti kad ga vide uniformirana. Svećenici su negdje uspјeli promijeniti takvo mišljenje. Svojim svedernim civilom sekularizirali su svećeničku osobu i uvrstile je u red običnih ljudi.

Autobus čekao za polazak. Još koja minuta i kreće. Putnici su sjedjeli na svojim mjestima. Žurio je svećenik — fratar, propisno obučen u redovnički habit, da mu ne umakne. Čulo se iz usta mlade osobe: »Gledajte čudna svećenika. Još je staromodan, u što se obukao!« Nikakvo čudo, takvom čuđenju. Ta djevojka nije nikada vidjela svojeg župnika uniformirana.

Svećenik — fratar srednjih godina učinio jednom pokus. Još ga nitko nije vidio bez habita na terenu gdje radi i gdje je radio. Znatiželjan je kako danas civilizirani ljudi gledaju na svećeničku uniformu. Našao se u velikom gradu. Trebao je autobusom putovati na svoje mjesto. Pošao je sat vremena prije polaska. Na autobusnoj stanici pronašao je praznu sjedalicu pred bifeom. Naručio narančadu i mirno čekao. Ljeto je. Turistička sezona je u jeku. Masa ljudi svih uzrasta žurila je prema trajektima, vlakovima i autobusima. Sve se to okrećalo oko propisno uniformiranog franjevca. Nitko na nj nije svrnuo pozornost. Fratar je mirno, nezapažen, sjedio na stolici sve do polaska autobusa. Dakle, stara svećenička nošnja nije nikako čudo za današnjega čovjeka.

b) Ozbiljna tamnija odijela također ne zbunjuju pravog vjernika. Draži mu je svećenik propisno odjeven. Ne prezire ni takvog. Razumije ga. Shvaća. Posebno mu takvu nošnju ne zamjera na putovanju. Takvo odijelo, spojeno s ozbiljnošću osobe, izaziva također poštovanje.

Uputio se svećenik iz Splita prema Baru. Daleka je to relacija. Zahtjeva čitav dan putovanja. Ljeto je. Daleki put iziskuje mnogo toga ljudskog. Svećenička uniforma čovjeka u takvom položaju sputava. Obukao je tamne hlače i kestenjastu košulju dugih rukava. Iako u autobusu nije imao poznate osobe, niti je putem sreo ikoga poznatog, svuda je bio prepoznat kao svećenik i kao takav je na putu tretiran.

Ozbiljan civil tamnije boje dozvoljavaju danas crkveni poglavari u posebnim prilikama. To smo vidjeli iz gore iznesenih suvremenih odredaba.

c) Nažalost, ima danas povećani broj svećenika obučenih u odjeću koja nikako ne bi pristajala ozbiljnom intelektualcu. Pogotovo ne svećeniku. To su čudni šareni debeli đemperi, s visokim ovratnicima, iz kojih viri čupava glava. Također u zimsko doba sretamo svećenike u kaputima sivih ili svijetlih boja. Sprovod je. Fratar je u habitu prekriven kaputom takve boje. Još ako mu viri iz habita šareni debeli đemper, onda sličiji prije na sve nego na staloženog svećenika.

Tu se radi o neukusu. Nekada se sretamo sa svećenicima koji su odjeveni nedolično. Nose uske hlače, koje nazivaju traperice. Toliko su priljubljene uz tijelo da se vidi svaki njegov dio. Pri susretu s takovima, pristojan čovjek i kod ženskih i kod muških spušta oči. Još kad se k njima pridoda izlizana i izbljedjela jaketa, imamo pred sobom čovjeka koji sličiji više na avanturistu nego na svećenika.

Mladost se odijeva ekstravagantno, da svrne na sebe pozornost. Sigurno se na takav način neće svećenik nikada afirmirati među vjernicima već će postignuti obrnuti učinak. Sam sebe će izigrati onaj koji je stavljen na pijedestal da čuva ljudski moral.

Ne bi se smjelo

Kada traži građanska uljudnost, ljudi se uniformiraju prema prigodama u kojima sudjeluju. Kod pirova oblače svečana odijela s kravatama. Kod sprovoda su na njima crna svečana odijela s crnim kravatama. Nikada ne nastupaju u svečanostima bez jakete. Neki svećenici danas na to ne paze. Ili došli na svečanost, ili prisustvovali sprovodu, odjeveni su onako kako su se zatekli.

Mlada je misa. Skupila se masa uzvanika. Bila je prisutna elita onog kraja. Svi su obučeni u svečana odijela. Na njima su jakete s kravatama. Iako je bilo ljetno doba, nitko se za vrijeme ručka nije raskomodio. Samo su neki svećenici to učinili. Skinuli su jakete i u samim košuljama sjedjeli za stolovima.

Na sprovodima uobičajilo se u posljednje vrijeme da prisutnici idu iza pokojnikova lijesa. Ako su prisutni svećenici, idu naprijed ispred lijesa. Tu se vidi šarolikost. Neki su u potpunom civilu, neki u klergymanu a neki u habitima i talarima. Tu su uočljivi. Nakon sprovoda vjernici daju obilate kritike.

Nažalost, događa se da neki svećenici dolaze u vjeronaučne dvorane u »svojem« civilu. S nedoličnim odijelom daju sablazan vjeroučenicima.

Nekada se zna dogoditi da se sv. sakramenti dijele u odijelu kakvo dotični obično nose. Uputili se svećenici iz župske kuće ispovijedati vjernike. Jedan je obučen u potpuni civil bez ikakva vanjskog znaka. Stariji mu kolega pripomenuo da se obuče. Mislio je kod toga da stavi na sebe redovnički habit. On se vratio i obukao svoj šareni kaput. Ljetno je doba. Na proštenje je došlo mnogo svijeta i iz daljih mjesta. Svećenici su sjedjeli i ispovijedali. Nema tu zatvorenih ispovijednica. Jedan svećenik sjedi za malom ispovjedaonicom u samoj košulji.

Potužili se vjernici svećeniku druge župe da njihov župnik ide ljeti preko crkve bez ikakva svećeničkog znaka, obučen u same hlače i košulju kratkih rukava. To on čini nedjeljom i blagdanom za vrijeme ljetne sezone kad ide u sakristiju da se obuče za sv. misu.

Ljudski je osjećaj tu. Crkvene su naredbe tu. Svetost mjesta i svetih čina je tu. Treba da ih upotpuni svećenička ozbiljnost u držanju, vladanju i odijevanju.